No. 64.

JAVASCHE COURANT.

ZATURDAG *den 30sten Mei* 1829.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Besluit van Zijne Excellentie den Minister van Staat, Kommissaris Generaal, van den 25sten mei 1829 no. 8.)

IN NAAM DES KONINGS.

De Minister van Staat, Kommissaris Generaal over Nederlandsch Indie,

Gelezen eene missive van de Regering d. d. 6 mei ll. no. 52, daarbij, naar aanleiding eener voordragt van de Generale Directie van Financien, d. d. 11 april ll. no. 288, het voorstel doende om artikel 4 van het Besluit d. d. 28 januari ll. no. 15, op de daarbij aangewezen wijze, te altereren;

De Algemeene Rekenkamer gehoord (missive 15 mei no. $\frac{322}{6}$;

Gezien deszelfs besluit voormeld;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Met alteratie van art. 4 van het besluit van Hem Kommissaris Generaal d. d. 28 januari ll no. 15, te bepalen, zoo als geschiedt bij deze, dat gemeld artikel voortaan zal moeten worden gelezen en uitgelegd als volgt:

« Alle invoege voorschreven verleende credieten zullen voor geenen langeren termijn dan drie maanden kunnen worden toegestaan, en zal op dezelve worden vergoed een half percent intrest 's maands, gerekend te zijn ingegaan, met den dag, volgende op dien, waarop, naar luid van artikel 1 de regten moesten zijn betaald. De ontvangers zullen bij hunne verantwoordingen van deze interessen specifiek melding moeten maken."

Afschrift dezes zal worden verleend aan den Luitenant Gouverneur Generaal, ten fine van executie; zullende de inhoud in het Staatsblad zoo mede in de Javasche Courant worden geinsereerd

BUITENZORG, *den 25sten mei 1829.*
LD. Burggraaf DU BUS DE GISIGNIES

Door Zijne Excellentie den Minister van Staat, Kommissaris Generaal, zijn de volgende dispositien genomen:

CIVIEL DEPARTEMENT.

BENOEMD:

Tot leden der sub-kommissie van landbouw, te Batavia, de baljuw *A. J. Bik.*

Te Rembang, de kapitein kommandant *A. B. Riesmuller van Riesenburen.*

Te Djokjokarta, de pangerangs *Soeria Ningrat* en *Praboe Ningrat*, de radeen adipattij *Danoe Reja*, Rijks beslierder, de tommongong *Setja di Ningrat*, en de burgers *C. W. Baumgarten* en *C. P. Steven* en tot secretaris de elève voor de javaansche taal, *C. L. van den Berg.*

Te Passaroeang, de plaatselijke heelmeester *W. Bosch*, en tot honoraire leden de heeren *J. F. van Stralendorff*, *J. F. J Ipsen* en *J. W. L, van Winkelman.*

Voorts heeft Zijne Excellentie bepaald dat de heeren *Diard* en *Loudon*, alsmede de regenten van Buitenzorg en Krawang, de eerste honorair lid van de hoofd kommissie, en de overige leden der sub-kommissie van landbouw te Batavia, voortaan zullen worden beschouwd als honoraire corresponderende leden.

Tot kommies ontvanger der inkomende en uitgaande regten te Batang, (residentie Pekalongan) *J. Hendriks*, laatst pakhuisopziener bij het vivres magazijn te Bator, en zulks in plaats van *G. Emens*, op deszelfs verzoek honorabel ontslagen.

Tot kollecteur der 2de klasse voor het percipieren der tol en bazaar geregtigheden in de Vorstenlanden *C. van Swanenbeek*, gewezen kommies ontvanger der inkomende- en uitgaande regten te Muntok.

MILITAIR DEPARTEMENT.

BENOEMD:

Tot chirurgijn majoor, de chirurgijn der 2de klasse, *A. Merklin.*

Tot apothekers der 3de klasse, ter dispositie van den dirigerenden officier in de 2de groote militaire afdeeling, de elèves der pharmacie bij het hospitaal te Samarang, *L. van Emmerik*, *J. du Mas* en *J. M. Ham.*

Tot chirurgijn der 3de klasse bij het hospitaal te Weltevrede, de elève der chirurgie aldaar, *C. M. Binanat.*

Tot elèves der chirurgie bij het hospitaal te Weltevrede, de fuselier bij de 18de afdeeling nationale infanterie, *W. Suurhold* en de fourier bij het algemeen depôt, *W. H. Klinkenberg.*

Tot elèves der pharmacie, de sergeant bij de 18de afdeeling nationale infanterie, *C. le Cocq*, de fuselier dier afdeeling, *J. M. Kluppel*, en de korporaal bij dezelve *G. A. L. Wiedenhoff*; de eerst en laatstgemelde bij het hospitaal te Samarang en de anderen bij dat te Weltevrede.

Tot tweeden luitenant, kommandant der lijfwacht van Zijne Hoogheid den Keizer van Soerakarta, de opperwachmeester bij dezelve *J. J. N[illegible]en*, en zulks in plaats van den luitenant kommandant *[illegible]*, op deszelfs verzoek gepensioneerd; zijnde [illegible] vergund om de distinctieve teekenen van [illegible] te dragen.

ONTSLAGEN.

De elève der chirurgie bij het hospitaal te Weltevreden, *J. Ritzert.*

Voorts heeft Zijne Excellentie bepaald; dat de chirurgijn majoor *von Siebold*, belast met het natuurkundig onderzoek op Japan, bij het cader der officieren van gezondheid voor memorie zal worden gevoerd, tot tijd en wijle hij naar Java zal terugkeeren.

Rapport van Zijne Excellentie den Luitenant Gouverneur Generaal, aan Zijne Excellentie den Minister van Staat, Kommissaris Generaal.

MAGELANG, *den 23sten mei 1829.*

Bij mijn laatst rapport over de krijgsverrigtingen handelende, had ik de eer Uwe Excellentie ter kennisse te brengen; dat nadat de vijand verpligt was geworden, zich uit het gebergte van *Kioni* terug te trekken, de 11de mobiele kolonne (majoor *Michiels*) op marsch was gegaan, om te trachten de muitelingen geheel uit het Gowongsche te verdrijven; de majoor voornoemd heeft mij den 22sten rapport gedaan, van de bewegingen welke hij te dien einde volbragt had.

Den 18den laat in den avond eerst, had hij de redoute *Ploemjaran* bereikt, van *Selomanek* komende. Een kleine stroom waar, in gewonen tijd, niet meer dan een voet water staat, was nu in weinige minuten, zoodanig gezwollen, dat een koelie door den stroom werd weggesleept en voor altoos verdween. Dit en zware stortregens hadden den marsch van dien dag zeer moeijelijk gemaakt en vertraagd.

Den 19den deboucheerde de kolonne op de redoute *Merden*, alwaar de majoor vernam, dat de jonge *Diepo Negoro* den vorigen dag te *Kalikotes* (3 palen beoosten *Merden*) en de oude *Diepo Negoro*, te *Krojo* zoude zijn aangekomen De op ondervinding gevestigde overtuiging, dat thans een marsch door het platte land onmogelijk is, had de majoor doen besluiten, om, zoo veel mogelijk, den voet van het gebergte te volgen; en had hij zich daartoe den 20sten van *Merden* oostwaarts gewend; reeds te 7 ure 's morgens, had hij den vijand ontmoet die hem den overtogt van de rivier *Lessong* bij *Along Along Omba* trachten te betwisten. In tijd van een uur nogtans was alles de rivier overgetrokken, en de vijand vervolgens door de kolonne steeds opgedreven en vervolgd wordende, verloor daarbij eenig volk en verspreidde zich in kleine troepjes

Bij *Kimiri* bivouakeerde de kolonne; nabij die dessa is een berg pas langs welke de muitelingen naar het Gowongsche gemarcheerd waren. Den 21sten weder opgebroken zijnde, werden weder kleine troepjes ontmoet, die tot nabij *Winong* de onzen vervolgden, maar niet zonder daar[illegible] nu en dan bestraft te zijn geworden, terwijl van onze zijde daarbij slechts een djajangsekar gewond is geweest; hebbende voorts de kolonne dienzelfden dag *Goenoeng Persodo* (*Bagelleen*) bereikt. De vijand had zich in de *sawas* teruggetrokken.

De kolonel *Cleerens* had van zijnen kant de bewegingen van den majoor *Michiels* ondersteund, en was te dien einde den 21sten vroegtijdig van *Kaliwatoe* gemarcheerd, van welks gebergte hij in de verte de 11de kolonne, en den voor dezelve vlugtenden vijand bespeurde, waaronder de kolonel het vaandel van den jongen *Diepo Negoro* meende erkent te hebben, en vervolgens ook *Diepo Negoro* zelf, met slechts 12 à 15 man gevolg te paard bij zich, door bijna ontoegankelijke rijstvelden zich naar de dessa *Pangel d'Langong* rigtende. Ondanks het moeijelijke terrein, zoude de ko-

lonel de *Boutonnezen* en eenige ruiterij op den vijand afgezonden hebben, ware het niet, dat de afstand te ver bevonden wierd, en zijne detachementen gevaar konden loopen, van door eene vijandelijke magt die zich nu in eene N. O. rigting vertoonde, afgesneden te kunnen worden, welke magt zich doch ook spoedig in de natte rijstvelden verstrooid had, en waarna de kolonel met zijne troepen naar *Goenoeng Persodo* den terugmarsch had aangenomen.

Ik heb bij de bijzonderheden van deze bewegingen eenigzins meer dan gewoonlijk stil gestaan, terwijl het Uwe Excellentie daaruit zal blijken, dat onze troepen moeijelijke marschen te volbrengen hebben gehad, en het voorgenomene oogmerk, om den vijand uit het Gowongsche te verdrijven naar wensch bereikt schijnt te zijn geworden. Weinig wordt thans van de vertrooide kleine troepen van pangerang *Soemo Negoro* gewag gemaakt, ik moet geloven, dat bij de bevolking weinig bijval en ondersteuning vindende, dezelve zich gedeELTEMA het zuider gebergte geworpen hebben, alwaar men ter hunner vervolging reeds op marsch is, en waarvan ik den uitslag bij een volgend rapport de eer zal hebben aan Uwe Excellentie mededeelen.

De Luitenant Gouverneur Generaal,
DE KOCK.

BUITENZORG, *den 23sten mei 1829.*

Er zijn in der tijd door Z. E. den Minister van Staat, Kommissaris Generaal, verschillende dispositien genomen, betrekkelijk eenige voorname Inlandsche hoofden en ambtenaren die zich door hunne trouw en ijver, gedurende de onlusten verdienstelijk hadden gemaakt en de aandacht van het Gouvernement tot zich hadden getrokken, doch waarvan in ons blad nog geene melding is geschied, deze dispositien ons als nu medegedeeld zijnde, brengen wij dezelve ter kennisse van het publiek.

Bij besluit van den 11den maart 1828, is ter belooning van zijne trouwe diensten, gedurende de onlusten van *Rembang*, benoemd tot Radeen Adipattij van *Bodjo Negoro*, (voor heen *Radjakwessie*), de Radeen Tommongong *Djojo Negoro*.

Bij besluit van den 23sten october 1828, tot *Pangerang* de Radeen Adipattij *Wiro Negoro*, van *Djocjokarta*, wordende hem tevens in de hoedanigheid van Pangerang, het dragen van eene *geele pajong* toegestaan.

Bij besluit van den 22sten januarij 1829, tot Radeen Tommengong *Ioedo Negoro*, en Regent van *Probolingo*, het distriktshoofd dier plaats, Radeen *Rongo Ioedo Negoro*.

Bij besluit van 26sten januarij 1829, tot pangerangs de regenten van *Tegal* en *Kendal*.

Bij besluit van den 19den februarij 1829, tot Radeen *Rongo*, de Hoofd-demang van het distrikt *Tropag*, *Adie Kesoemo*.

En eindelijk, bij besluit van 19 februarij 1829, tot Pangerang, de Regent van *Batang*.

Verder was reeds vroeger de bijzondere tevredenheid van het Gouvernement, voor de verdienstelijke medewerking tot het dempen der onlusten in het Rembangsche, op eene eervolle wijze betuigd en betoond aan Z. H. den Sultan van *Madura* en Hoogstdeszelfs zoon.

Aan de Regenten van *Sidoegoe* en *Toeban*, aan den Panghoeloe, majoor *Notto Rodjo* en de Demangs van *Sydan*, *Kragon* en *Pamotton*.

Ook zijn sommige Inlandsche hoofden en ambtenaren ter belooning van hunne goede diensten door eenige geschenken van Gouvernements wege, begunstigd geworden als:

In de residentie *Japara* en *Joana*, de Regent van de afdeeling *Japara*, Kiai Adipattij *Tjietro Semo*; de Regent van de afdeeling *Pattie*, Radeen Adipattij *Tjondro Negoro*; de Demang van het distrikt *Tjinkal Servoe*, (in de afdeeling *Pattie*) *Soema Derdjo*; de Demang van het distrikt *Bogarameen Paserlian*, (afdeeling *Pattie*) *Sastro Diwirio*; de gewezen Demang van het distrikt *Solowepie*, (afdeeling *Pattie*) *Soero Wedonno*; de onder kollecteur der landelijke inkomsten in de afdeeling *Koedoes*, Radeen *Maor Ingebeij Wieroe Hedjo*; de Demang van het distrikt *Panjaran*, (in de afdeeling *Japara*) *Rongo Tjietro Diwirio*; de Regent van de afdeeling *Joana*, maor Tommengong *Mankoe de Poero*; de demang van het distrikt *Mantoop*, (in de afdeeling *Joana*), *Kerto Pigo*; de Regent van de afdeeling *Koedoor*, Radeen Adipattij *Ario Soemo Negoro*.

In de residentie Rembang, de Hoofd-demang van het distrikt *Waroe*, (afdeeling *Rembang*), *Rono di Poero*; de Hoofd-demang van het distrikt *Soelang*, (afdeeling *Rembang*), *Maor Prowiria Redjo*; de Hoofd-demang van het distrikt *Ngawer*, (afdeeling *Blora*), *Maor Ron[o] Widjojo*; de Hoofd-demang van het distrikt *Djeno[..]* (afdeeling *Toeban*), *Maor Donno Widjojo*; de Hoofd-demang van het distrikt *Rembes*, (afdeeling *Toeban*) Radeen *Merto Koesoemo*; de waarnemende Mantriearis v[an] het distrikt *Ngoempati*, (afdeeling *Radjakwessie*), *Tono di Wongso*; de waarnemende Mantrie van het distrikt *Kabaijon*, van de Hoofd-negorij *Radjakwessie* *Kromo di Wirio*, *Kasto Wiro di Wongso* en *Ma[or] Sonno de Logo*, oppassers bij de assisten resident v[an] *Radjakwessie*; de Radeen *Djojo di Werio*, Deman[g] van *Kragan*, Patteh van *Blora* als boven; de oud Patt[eh] van *Padangan* als boven, de zoon van de Patteh v[an] *Rembang* als boven.

In de residentie *Soerabaija*, de Regent van *Soerabaija* Radeen Adipattij *Kromo Jojo Adi Negoro*; de Regen[t] van *Lamangang*, Radeen Adipattij *Ago Adie Negoro* de Widonno van *Segolo Wirio Dirdjo*; de Widonn[o] van *Tjoenong*, *Kending Kromo Joio* als boven; Widonno van *Jengolo*, *Poerbo Kesoemo* als boven.

IN-OFFICIEEL GEDEELTE.

NEDERLANDEN.

TWEEDE KAMER DER STATEN GENERAAL.

BERAADSLAGING OVER HET ONTWERP VAN WET TOT OPENING EENER GELDLEENING VOOR DE OOST-INDISCHE BEZITTINGEN.

Advijs van den Heer Mr. W. B. Donker Curtius, *uitgesproken i[n] de Zitting van Maandag 22 December, ll.*

Edel Mogende Heeren!

Toen ik, nu drie jaren geleden, schier eenparig met U Edel Mogenden mijne stem gaf aan den waarborg van *twintig millioenen* ten behoeve onzer Oost-Indische Bezittingen, was die stem alleen gegrond op de overweging der *noodzakelijkheid*, om di[e] kolonien hulp te biedeu, vermits de overlating aan haar lot o[p] dat oogenblik, mij toescheen, wel te kunnen worden gelijk gesteld, met een geheele verlating.

Dezelfde overweging haalde mij over, om, nu een jaar geleden, de *twee millioenen en zeven tonnen gouds* toe te stemmen, welke men toen gevraagd heeft.

Moet ik daardoor op nieuw bewogen worden, nu men weder opoffering en een nieuwe waarborg vraagt van *vijftien millioenen*, hoezeer ik geheel niet overtuigd ben, dat deze de laatste opoffering zal zijn; maar veel eer, dat er meerdere zullen gevraagd worden, indien wij ons tot deze verpligten?

Zie daar eene vraag, te moeijelijker om te beslissen, omdat men de beweegreden daarvoor moet zoeken in daadzaken en omstandigheden, welke niet zeer duidelijk zijn geopenbaard, en waaromtrent de Regering zelve mij toeschijnt niet ten volle te zijn ingelicht.

En indedaad, Edel Mogende Heeren! hoe zal men beslissen of, en in hoe verre men de schatkist en de natie kan en moet verpligten tot waarborgen, die jaarlijks de reeds te hooge lasten vermeerderen, zonder grondig te weten, of de principale schuldenaar, waarbij wij belang stellen, daardoor waarschijnlijk zal gered zijn, dan of wij niet wagen ons aan nutteloos verlies bloot te geven?

Om daar over te kunnen oordeelen op gronden en berekeningen, niet van wiskunde (want deze kunnen wij niet eischen) maar op gronden van waarschijnlijkheid, behoorde men ten minste den financiëlen staat te kennen van dien debiteur, (die men ons eenigzins heeft opengelegd), en tevens de buitengewone oorzaken, welke hem tot het Moederland de toevlugt doen nemen, maar ook in het bijzonder de antecedenten der oorsprong en de beweegredenen, waaruit zijn noodlottige toestand is voortgesproten, waardoor hij in dien *precairen* staat gebragt is; in een woord, men behoorde onderrigt te zijn van den oorsprong des kwaads, ten einde te kunnen oordeelen over de meerdere of mindere mogelijkheid, om het redmiddel te vinden tot deszelfs herstel.

Want waarlijk, wat weten wij te dien opzigte? » Dat de » nooddruft voortkomt uit eenen inwendigen oorlog; dat de Re» gering de hoop voedt, denzelven spoedig te zien eindigen » en dat *dan en in die vooronderstelling*, het niet meer noodig » zal zijn, nieuwe buitengewone hulp te vragen, maar dat wij » dan zelfs hopen mogen op de teruggave onzer uitschotten."

Indien ik nu, naar waarschijnlijke aanduidingen en berekeningen, grond had, om in die hoop te deelen, dan zou voor zeker het belang, hetgeen wij hebben bij het behoud dier bezittingen, allen twijfel wegnemen, nopens de door mij uit te brengen stem.

Het was om die overtuiging te verkrijgen, dat vrij algemeen gevraagd is *naauwkeurige uitlegging van de oorzaken van den oorlog in Indië, en klare aanduiding van dat, waarop de hoop tot herstel van de rust gegrond is*, opdat wij mogten deelen in de overtuiging der Regering, dat wij bij de guarantie van de oorlogkosten tot op het einde van het jaar 1829, ook zouden komen aan het einde der opofferingen, aan de natie gevraagd.

Wat heeft men op deze billijke vraag geantwoord?

» Dat de ondervinding de moeijelijkheid bewijst, om op» klimmen tot de ware oorzaken van burgerlijke oneenigheden

van opstanden en binnenlandsche oorlogen; en dat men dus deswege ... bepaalde aanduidingen kan geven, maar dat men gelooft, dat de groote massa der bevolking in de Oost den oorlog moede wordt, en dat men meent, door kracht van wapenen de oproerigen te zullen onderwerpen.

Maar men moet erkennen, dat dit antwoord zeer algemeen en onvoldoende is: want al aanstonds kan ik die moeijelijkheid niet erkennen, maar het schijnt mij veeleer toe, naar mijne geschiedkundige kennis althans, vast te staan, dat de gegronde of ongegronde oorzaken, of ten minste de voorwendsels van dien opstand schier altijd zijn bekend geweest aan hen, die dezelve moeten dempen, en dat het alzoo schier onmogelijk is, zich voor te stellen, dat men zich geen denkbeel zou kunnen vormen van die, welke in de Oost bestaan, of ten minste van de voorwendsels, welke tot den opstand hebben aanleiding gegeven: want gelijk alle uitkomst aan eene oorzaak of voorwendsel is toe te schrijven, zoo zal dit ook hier wel het geval zijn.

En nu, om tegenstand of opstand te dempen, schijnen mij onderscheidene middelen te zijn aan te wenden, hetzij die van geweld van wapenen hetzij die van schikking, hetzij die van toegevendheid, hetzij alle deze vereenigd.

Indien men mij nu de oorzaken, gegrond of ongegrond van den onderhavigen opstand kon doen kennen: hetzij zij zijn toe te schrijven aan fouten van beheer; hetzij aan ontevredenheid uit overdrevene voorwendsels; hetzij aan regtvaardige of billijke reclamatien; hetzij aan vreemde aanhitsing; hetzij aan misnoegen, geboren uit werkeloosheid en verarming der bevolkingen; hetzij aan den voortgang der verlichting; hetzij aan een geest van dweepzucht; hetzij aan onderscheidene dezer drijfveren vereenigd; en indien men er aan bijvoegde eene aanduiding der middelen, welke men beoogt, om dit te verhelpen of daaraan te voldoen, of om door schikking dit een of ander te doen ophouden, dan erken ik, dat ik een weinig beter met kennis van zaken, mijn oordeel kunnende vellen, ook een weinig meer zou kunnen deelen in de hoop der Regering.

Maar, Edel Mogende Heeren, terwijl men aan de eene zijde den grond van het kwaad niet schijnt te kennen, of althans te willen ontveinzen, en men aan den anderen kant de hoop alleen schijnt te vestigen op de kracht der wapenen, zoo vraag ik, wat men besluiten moet?

Ik erken, dat ik in dezen staat van zaken, minder dan immer weet, hoe mijne stem te bepalen, en op welken grond ik nieuwe waarborgen zal toestemmen.

En nogtans wat te doen, wanneer men het belang, hetgeen wij bij het behoud dier bezittingen hebben, en hetgeen door andere redenaars is aangewezen en door niemand ontkend wordt, moet toegeven, en tevens de behoeften, die men beoogt?

Wij spelen groot spel met toe te stemmen, groot spel met te weigeren, en de regel »*onthoud u in de onzekerheid*," mist hier zelfs zijne toepassing.

Ik mat mij derhalve af, om een middenweg te vinden, en om uit dezen doolhof te geraken.

Zie hier het besluit waartoe ik gekomen ben ten aanzien der hoofd-kwestie.

Ik meen geregtigd te zijn, I°. om te vragen naauwkeurige uitlegging omtrent de oorzaken van de onlusten en oorlogen op Java, daar ik mij niet kan overtuigen, dat, na zoo vele jaren als zij voortduren, de Regering dezelve niet zou kennen; 2°. vraag ik klare en juiste aanduiding der middelen, welke men op het oog heeft om dezelve te dempen, of te doen ophouden, zonder zich eenig en alleen te bepalen bij de kracht van wapenen, als daarop geen genoegzaam vertrouwen stellende, daar waar het niet te doen is, om eenen zwakken vijand ten onder te brengen, maar verdwaalde of weerspannige onderdanen te regt te brengen of te beteugelen. Eindelijk 3°. verklaar ik, dat wanneer mij zelfs die explicatien voldoende mogten toeschijnen, om eene toestemming te regtvaardigen, ik nogtans nimmermeer mijne stem tot eenige nieuwe opoffering zal geven in dit opzigt, ten zij de Regering meer ontwikkelde justificatie levere, een juiste staat van den staad der kolonien, van hare financien, van de oorzaken der oneenigheden van de middelen die men zal gebruikte hebben, om ze te doen ophouden en in een woord van dat alles, hetgeen strekken moet om elke nieuwe opoffering volkomen te regtvaardigen, want ik betuig openlijk, dat ik verwonderd ben geweest, deswegens niets aan te treffen, dan zeer onbepaalde gegevens, en dat men zich moet vergenoegen met verklaringen en betuigingen, ik erken het, zeer kunschoots en met eene zekere gemakkelijkheid, door den Kommissaris Generaal in Indie gegeven, nopens den voordeeligen staat der financien in de kolonien, zonder die echter immer door justificatoire bescheiden te sterken.

Het smart mij, hier, bij deze gewigtige gelegenheid niet tegenwoordig te zien den Minister van Kolonien zelve, om op deze punten nog voldoening te geven, waartoe hij, door zijne personele kennis in de Oost, best in staat schijnt te zijn.

Zie daar, wat de hoofdzaak betreft!

Maar intusschen zie ik mij verpligt, als het ware, eene exceptie van niet ontvankelijkheid te proponeren, en zie hier mijne beweegreden.

Bij het project, zoo als het eerst was ontworpen, had men eene jaarlijksche guarantie gevraagd van *f* 1,050,000 's jaars, gedurende dertig jaren, ter betaling van intrest en aflossing der *f* 15,000,000.

Ik had in mijne afdeeling doen opmerken, dat hier gedwaald was in de berekening, naardien, al negotieerde men tegen 5 pCt. en alzoo boven den taux onzer renten, men bij eene ligting van *f* 1,050,000, 's jaars de aflossing kon doen in 25 à 26 jaren, en ik voegde er bij de berekening, dat men, zich bepalende bij het remboursement in dertig jaren, maar noodig had *f* 975,000 's jaars, en dus *f* 75,000 minder per jaar, dan men vroeg.

De Afdeeling in dit gevoelen deelende, maakte deze bedenking geheel de hare, zonder zich echter uit te laten nopens de keus tusschen deze twee wegen, daar zij meende zich te moeten bepalen tot de vraag: » welke de berekening was van het Ministerie?"

Men heeft ons geantwoord: » dat onze berekening juist bevonden was, en daarna kiest men nu niet de garantie van *f* 975,000 's jaars, gedurende dertig jaren, om zoo doende *den jaarlijkschen last* te verminderen, maar men beperkt den termijn van aflossing tot 26 jaren, en volhardt bij den jaarlijkschen last van *f* 1,050,000."

Toen eerst heeft de Afdeeling, hare berekening aangenomen ziende, gemeend, zich te moeten verklaren nopens de keus der twee wegen.—Zij deed dit bij haar tweede proces-verbaal, en gaf de voorkeur aan die wijze, waardoor het jaarlijksch Budget minst bezwaard wierd, meenende, dat het verschil van remboursement tot *vier jaren* op de *dertig*, geen invloed kon oefenen op den taux van den intrest, en dat wij, zoo veel voor onze kolonien doende, den last voor onze nazaten wel iets mogten verlengen, ons zelven zoo veel doenlijk, ontlastende.

Ik vertrouw, dat noch de grond der zaak in dit opzigt, noch deze wijze van zien regtvaardiging vereischt, en dat in de behandeling dezer van zelve, niets onregelmatigs te vinden is.

Maar, hoe zoude ik mij dan niet verwonderen, toen ik, in plaats van voldoening aan dit verlangen, laatstleden zaturdag, bij gelegenheid der discussien over het Budget, het beklag uit den mond des Ministers moest hooren, over de moeijelijkheid om onze verlangens te kennen, vermits wij eerst de verkorting van den termijn van 30 op 26 jaren hadden verlangd, en toen er aan voldaan was, weder de verlenging.

Ik erken te zeer het doorzigt van den Minister van Financien, om langer hierop te insteren, daar men de twee processen-verbaal maar te lezen heeft, om hier, noch inconsequentie noch moeijelijkheid te vinden, daar de Sectie bij het eerste maar de verkeerde berekening aanwees, en eerst keuze deed toen deze erkent was.

Doch, wat hiervan wezen moge, altijd schijnt het mij verkieslijk toe, bij de tegenwoordige omstandigheden, waarin alle uitsparing op het Budget van belang is, voor *f* 75,000 's jaars minder, borg te blijven.

En daar deze verandering alnog gemakkelijk te doen is, zoo zal ik verpligt zijn, Zijne Majesteit eerbiedig te verzoeken, om deze Wet in nadere overweging te nemen, te meer omdat men dan nog welligt de middelen kan vinden, om ons de bewijzen voor onze overtuiging op de hoofdzaak te leveren, die ons dan kunnen brengen tot eene meer algemeene toestemming.

Advijs van Jonkheer G. G. Clifford, *uitgesproken in de Zitting van Maandag 22 December.*

Edele Mogende Heeren,

Lang was ik het met mij zelven oneens, of ik in de discussie over het thans onderhavige ontwerp van Wet tot opening van een crediet van vijftien millioenen guldens ten behoeve van 's Rijks Overzeesche bezittingen, het woord zoude opvatten en reden geven wegens het uitbrengen mijner stem.

De beweegredenen toch, die mij nu bijkans drie jaren geleden, toen de eerste crediet-opening van twintig millioenen ten zelfde einde ons wierd voorgesteld, en nu ruim een jaar geleden, toen er eene meerdere uitgebreidheid voor die eerst verleende waarborg wierd aangevraagd, telken reize tegen het voorgestelde hebben doen stemmen, zijn aan U Edel Mogenden in der tijd door mij in het breede ontwikkeld geworden. Betrekkelijk dezelven is, wat mijne overtuiging aangaat, geene verandering ontstaan, integendeel heeft de ondervinding tot mijn wezenlijk innig leedwezen veel van hetgeen alstoen door mij gevreesd wierd, en hetgeen aan velen uwer als met te donkere tinten afgemaald toescheen, in nog zwartere wezenlijkheid doen kennen, en heeft zelfs sedert nog nieuwe gronden tot staving van mijn gevoelen bij mij doen geboren worden.

Dan ik heb geacht, dat ik niet welvoeglijk kon afzijn, om ook thans de redenen kortelijk aan te stippen, welke mij wederom nopen om ten deze Zijne Majesteit op nieuw eerbiedig te verzoeken het onderhavige voorstel van Wet in nadere overweging te nemen.

Geen der stukken, welke door het Gouvernement ons sedert het voorstel der eerste leening zijn medegedeeld, hebben mij eenig licht gegeven om den waren stand van zaken in de Oost-Indië, en al wat belangt de herstelde inrigting van het financieel beheer aldaar, naar behooren slechts eenigermate te kennen, en dus te beoordeelen. In plaats van ons eene schets van de begrooting van ontvang en uitgaaf voor dat beheer over te leggen; hetwelk toch naar mijn, misschien te kortzigtig inzien, in het tijdverloop van drie jaren, wel eindelijk had kunnen geschieden, ... wij zelfs nu nog in de laatste beantwoording van het Gouvernement op de bedenkingen door de verschillende Afdeelingen onzer Vergadering gemaakt, niets anders erlangd dan extracten uit brieven, of uit berigten van den Heer Kommissaris-Generaal in Oost-Indië, waarin wel beloften maar geene wezenlijkheid behelsd zijn, waarin wel eene globale doch in het minst niet ontwikkelde opgave der inkomsten en uitgaven dier belangrijke administratie, en hoegenaamd geene bijzonderheden vermeld zijn; ja zelfs gezegd wordt, dat in de onderscheidene hoofdstukken dier voor ons en het Gouvernement zelve nog onbekende Begrooting, nog nader vele veranderingen en wijzigingen door het Indisch Bestuur zullen moeten worden gebragt, en een aantal bijzonderheden slechts bij de toezending van alle de stukken, tot die begrooting betrekking hebbende, kunnen duidelijk worden.

Bij het als nog ontbreken van die finaal opgemaakte Begrooting en van alle de stukken, die de bijzonderheden daarvan alleen kunnen verduidelijken, hoe kan men in dusdanige omstandigheden met eenigen grond van zekerheid besluiten, en dus

als in het blinde rondtastende, het waarlijk goede en nuttige laten deze erkennen?

Zoo kunnen wij, bij voorbeeld, niet met eenigen grond van gewisheid weten, of onder de, in het ons medegedeelde korte overzigt der Indische Begrooting, vermelde som der gezamenlijke jaarlijksche uitgaven, ten bedrage van *f* 17,578 576, begrepen is, de uitgave van *f*. 1,400,000, welke voor de rentebetaling en aflossing der eerste leening van Maart 1826, jaarlijks door de Indische geldmiddelen moet gedragen worden; nog minder welke regeling daaronder begrepen is voor de achterstallige schulden na 1825, want verder dan tot dat tijdstip blijkt mij niet uit de ons gegevene beantwoording, dat de vereffening en afdoening der achterstallige schulden kan geacht worden geschied te zijn, en dus in geenen deele hoe de uitgave, welke door 's Rijks kasse als beschadigde borg voor die eerste leening tot *1829* inbegrepen, is geleden, en wel ten beloope van *f 5.600,000*, door het Indisch Bestuur, de eigenlijke schuldenaar ten deze zal gevonden en vergoed worden; In deze onzekerheid, of in de voormelde gezamenlijke uitgave wel gerekend is op die jaarlijksche schuld van *f 1,400,000*, en op vergoeding van het achterstallige na *1825*, wordt het eventuëel bij bovengemeld kort overzigt der Indische Begrooting berekend zuiver overschot van *f 1,186,543* ongewis, en zeer waarschijnlijk [illegible] minste voor reeds ruim twee tonnen gouds ontoereikende; en wanneer nu de jaarlijksche nieuwe uitgaaf, uit de thans voorgestelde tweede leening spruitende, en zijnde volgens het ontwerp van wet eene som van *f 1,050,000* jaarlijks, daar nog bij zal moeten komen, wordt, ten gevolge daarvan, de Indische staat van Begrooting, zelfs volgens het zoo onvolledige kort overzigt daarvan, in plaats van met een batig overschot, integendeel met een te kort van bijkans dertien tonnen gouds sluitend. Zelfs in de veronderstelling, dat de thans voorgestelde vijftien millioenen, tot bestrijding van buitengewone oorlogs-kosten worden aangewend, wordt bovendien nog noodwendig een overschot op de algemeene, Begrooting der Indische administratie tot bestrijding en verdere goedmaking der buitengewone oorlogs onkosten hoogstdringende vereischt, om te kunnen strekken voor hetgeen boven die vijftien millioenen zal benoodigd zijn; om dat, volgens hetgeen ons in de beantwoording van het Gouvernement is medegedeeld, de laatst bij hetzelve ontvangen berigten, de vrees doen ontstaan, dat de oorlogskosten voor 1827 reeds de som van vijf millioenen hebben overschreden, en in die beantwoording zelve erkend wordt, dat men geene naauwkeurige en omstandige kennis heeft van de uitgebreidheid der geldelijke hulp, welke de oorlog zal vereischen, na aftrek van het meerder bedrag der inkomsten boven de gewone uitgaven; hieruit blijkt dus, dat er wel degelijk op een zoodanig meerder bedrag gerekend wordt: wat zal het dan zijn, wanneer zoo als boven is aangetoond, dat hoogstwaarschijnlijk is, in plaatse van een meerder bedrag boven de uitgaven, integendeel een aanzienlijk te kort tot bestrijding der gewone uitgaven zal bevonden worden!

Volgens het meergemeld ons in de beantwoording door het Gouvernement gegeven kort overzigt der Indische Begrooting zijn, in vergelijk met de begrooting, welke voor 1825 was aangenomen, de jaarlijksche gewone uitgaven wel is waar zeer aanzienlijk met ruim tien millioenen verminderd; maar ook de jaarlijksche inkomsten zijn, volgens dat ons medegedeelde kort overzigt, ruim twee millioen en zeven honderd duizend guldens minder gesteld als voor 1825, kan men zich wel eene verbetering in die inkomsten met grond beloven, en moet men daarentegen niet eerder vreezen, dat het thans zoo als uit die opgave blijkt, reeds ten achtergekomene niet alleen, niet weder zal herwonnen worden, maar dat men zelfs waarschijnlijkerwijze, nog verder achterwaarts zal gaan?

In de beantwoording van het Gouvernement op onze aanmerkingen wordt zelve erkend, dat de balans van den handel van Java thans niet zoo gunstig is, als wel wenschelijk zoude zijn waarvan de oorzaak gezocht wordt in de aanzienlijke vermindering, welke de prijs der voortbrengselen, waarin de uitvoer dier kolonie hoofdzakelijk bestaat, sedert eenige jaren bij voortduring heeft ondergaan: deze balans van den handel van Java dus, zal gunstiger moeten worden. Waardoor nu vermeent het Gouvernement die gunstigere wending van den handels balans te zullen verkrijgen? Volgens de ons gegeven beantwoording, door het . voor zoo verre zulks binnen het bereik van het Gouvernement ligt, aanmoedigen van den landbouw en van de nijverheid, en vooral van den teelt van zoodanige producten, welke de grootste waarde hebben in evenredigheid van derzelver omvang, en zelfs nog bovendien, door het doen ontginnen van op Java aanwezige onbebouwde landen.

Maar zal door dusdanige middelen, dat doel wel te bereiken zijn? Zal eene meerdere productie de prijs van [illegible]e doen stijgen van hetgeen reeds in prijs en waarde bij voortduring achteruitgaat? Wie kan in dusdanige stand van zaken met grond op vermeerderde landbouw en op de ontginning van woestliggende velden speculeren? In waarheid, ik kan mij zulk een denkbeeld, misschien om dat ik in deze niet genoegzaam ingelicht ben, niet te zamen rijmen.

Neen, ik voor mij voede de vrees, dat de handels-balans hoe langer hoe nadeeliger voor die kolonie worden zal, naarmate vooral de groote handels-kolossus, welke thans reeds drukt, en; langzamerhand alles verdringen en verzwelgen zal, eindelijk eenmaal tot het in het verschiet liggend bezit van de monopolie geraken zal, en dat dus in plaatse van verbetering, zelfs na het aanwenden van nuttelooze kosten, die geraamde inkomsten van het Indisch Bestuur steeds achterwaarts in bedrag zullen gaan, en hoe zal alsdan dat Indisch Bestuur aan alle op haar rustende lasten kunnen voldoen, en niet te dezen opzigte een lastpost voor het moederland blijven? —

Men oordeele echter niet, dat ik hiermede zoude willen beweren, dat het moederland van deze bezitting moest ontslagen worden, en dat hetzelve daarvoor geene opoffering veil hebben moet; dit ware te vermeten en ook te voorbarig, daar wij, ik ten minste, door het Gouvernement nog niet genoegzaam ben ingelicht van alle de voordeelen, welke de Oost Indische Bezittingen aan dit Rijk opleveren, en in hoe verre die voordeelen tegen de bestaande bezwaren en lasten niet alleen opwegen, maar zelfs die in wezenlijkheid overwegen.

Ik moet veronderstellen, dat hieromtrent bij het Gouvernement geene de minste twijfel bestaat; en alhoewel het schijnt, dat het Gouvernement zelve luttel lichts heeft in vele zaken, betreffelijk de Indische aangelegenheden, wil ik echter aannemen, dat dit overwigt van de voordeelen op de nadeelen, in het algemeen voor als nog moet geacht worden boven bedenking te zijn. Ja ik mag mij zelve niet ontveinzen, dat de indirecte voordeelen, welke deze Oost-Indische Bezittingen aan vele deelen onzer nationale nijverheid, en wel bijzonderlijk voor die, welke in de zuidelijke streken van ons Rijk te huis zijn, aanbrengen, wezenlijk belangrijk zijn, en dus de stelling hoogst ongerijmd is, welke vreemde bladschrijvers nog onlangs, en zulks wel op vertrouwen van berigtgevers van hier, gewaagd hebben, dat namelijk de Zuidelijke provincien betalen moeten de kosten van eene kolonie, waarvan de voordeelen alleen strekken voor de Noordelijke gewesten; hetgeen veeleer misschien eenigermate juist het tegenovergestelde is.

In dezen staat van zaken gevoel ik dus, dat eene opoffering tot het bestrijden van buitengewone oorlogskosten voor Java onvermijdelijk is, en kan het dus hier slechts de eenige vraag zijn, op welke wijze zulks het best en het minst nadeelig te bewerkstelligen. En hierin juist zoude ik, ofschoon ik gevoel dat ik zeer ligtelijk, echter ter goeder trouwe, in dezen dwalen kan, om de ongewisheid zelve, waarin wij toch alle verkeeren van oordeel zijn, dat het beter ware zich eenige meerdere opofferingen te getroosten, en 's Rijks financien in dezen buiten het spel te laten; dat is te zeggen, te beproeven, of men de gelden, thans buitengewoon noodig en wel ten beloope van achttien of twintig millioenen niet door eene afzonderlijke leening in drie of vier fournissementen verdeeld, onder verband der inkomsten van het Indisch Gouvernement, van in die leening deel willende nemen particulieren, zoude kunnen verkrijgen; de bereiking van welke deelneming mij thans zoo onwaarschijnlijk niet voorkomt, wanneer men in aanmerking neemt hoe, in de tegenwoordige tijdsomstendigheden, eene massa geld aanwezig is zonder behoorlijk te kunnen worden besteed, waardoor zelfs in vele geldopnemingen, welke mij toeschijnen eenen vrij minderen grond van goede verwachting en zekerheid op te leveren, door de speculateurs wordt deel genomen, en welke dus ook in deze niet zoude achterblijven, wanneer eene meer voordeelige wijze van intrest-bekoming hun wierd aangeboden: hetgeen zulks aan het Indisch Bestuur meerder zoude kosten, ware misschien te vinden, door de op te nemen last over een langer tijdvak te verdeelen, en zoude, wat het moederland aangaat, worden opgewogen, door de bevrijding van eene tusschenkomst, welke de toestand zijner eigen geldmiddelen mij toeschijnt niet te gedogen, en hetwelk moederland, alsdan geene andere schadelijden zoude, als zoo veel langer onstooken te blijven van de voordeelen, welke eventueel uit de Indische administratie als batig slot van haar beheer voor hetzelve eenmaal resulteeren kunnen.

En mogt het tegen mijne verwachting aan geblijken, dat dusdanige leening op eene redelijke wijze niet tot stand te brengen was, alsdan zoude ik voor mij in de ongelukkige omstandigheid, dat ons Rijk oogenschijnlijk van alle zijden, in een staat van rust en vrede, echter zonder te weten hoe en waardoor in oorlogslasten vervallen is, tot het doen dragen eener buitengewone oorlogslast toevlugt nemen, en in die opoffering liever het onmisbare redmiddel zoeken, dan door leeningen en financiele operatien in zijnen eigenen boezem en zijne eigene geldmiddelen, en in oplegging van aflossing en rentebetaling aan zijn eigen zelf, een voor een geruim tijdvak blijvenden last op onze Rijks-Begrooting doen geboren worden. — Ik vind mij dus in gemoede verpligt, om Z. M. eerbiedig te verzoeken het onderhavige voorstel van Wet in nadere overweging te nemen.

Advies van den heer C. J. Geelhand della Faille, uitgesproken in de Zitting van Dingsdag 23 December.

[Vertaald medegedeeld.]

EDELE MOGENDE HEEREN!

Mijn geëerd medelid de Heer *Warin* heeft vermeend, in de uitdrukkingen, van welke zich de Heer *Barthélémy* bediend heeft, eene soort van aanslag te vinden op den naam en de eer van den gewezen Gouverneur-Generaal van Indie, wiens verdediging hij dadelijk heeft op zich genomen, hoewel zijn leedwezen te kennen gevende, van den sluijer te moeten opligten waar achter zaken verborgen zijn, die geheim hadden moeten blijven.

Ik juich dezen moedigen ijver toe om de verdediging van afwezigen op te nemen, en ik voeg mij bij mijnen ambtgenoot om aan de edele geaardheid van den Heer *van der Capellen* hulde te doen; doch is het grootmoedig, door deze verdediging eene niet zeer vereerende verdenking over het bestuur van onzen Kommissaris-Generaal in Indie te werpen, eenen zekeren twijfel te doen ontstaan, of men niet aan hem de voortduring van den oorlog moet toeschrijven, en te kennen te geven, dat hij de loopbaan der bezuinigingen is ingetreden met de opheffing der kommissie, welke de noodige bouwstoffen moest vereenigen, om de geldelijke verantwoording van zijnen voorganger te regtvaardigen, wien men ongehoord schijnt te willen veroordeelen.

(*Zie verder het bijvoegsel.*)

Bijvoegsel der Javasche Courant.

ZATURDAG, den 30sten Mei 1829.

Ik had wel gewenscht, dat deze slip van den sluijer niet ware opgeligt geworden, en dat mijn geëerde ambtgenoot de Heer *Warin* zich achter die geheimhouding gedekt gehouden hadde, welke hij zelf voorzigtig oordeelde.

Wat mij aangaat, Edele Mogende Heeren, naar mijne wijze van zien, zal ik even regtvaardig jegens den eenen als jegens den anderen zijn; ik zal de omstandigheden mededeelen.

Toen de Heer *van der Capellen*, onze Kolonien uit de handen der Engelschen overnam, werd hij in zware en onvermijdelijke uitgaven gesleept; hij moest alles scheppen, alles organiseren, tot kostbare geldleeningen toevlugt nemen, of schulden aangaan.

Deze orde van zaken moest een einde nemen; de Heer *Du Bus* heeft den staat der geldmiddelen, welke ten gevolge van verscheidene schokkingen geleden hadden, moeten herstellen; hij heeft ambten en kommissien moeten afschaffen.

Men moet zich niet verwonderen, dat klagten van sommige misnoegden tot ons gekomen zijn; doch deze moet men eenigzins wantrouwen, en dezelve niet met te veel ligtvaardigheid aannemen.

Ik ben in de gelegenheid, U, door mijne bijzondere briefwisseling met den Kommissaris-Generaal in Indie, te kunnen verzekeren, dat ik innig overtuigd ben, dat zonder de gebeurtenis van den oorlog, zijne taak reeds volvoerd zoude zijn, en dat, in weerwille van den oorlog, de staat der geldmiddelen zich in een gunstig daglicht voordoet.

Ik bepaal mij bij deze aanmerking, als nu voortgaande tot het onderzoeken van de aan ons gedane voordragt zelve, en dan komt het mij voor, dat alles op deze vraag nederkomt: willen wij onze kolonien behouden, of van dezelve afzien? Het antwoord kan niet twijfelachtig zijn. Fabrijken, koophandel, scheepvaart, en zelfs de landbouw, hebben allen belang bij derzelver behoud. Het is derhalve in het gezamenlijk belang van alle deze gewigtige takken onzer volks-welvaart, dat ik het mij tot pligt stelle, voor de aanneming der Wet te stemmen.

De hoofdinhoud van de redevoering, die de Minister van Financien, den 23sten December ter verdediging van het ontwerp van Wet betrekkelijk de Geldlening voor de Overzeesche Bezittingen, in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in de Fransche taal heeft uitgesproken, komt op het volgende neder:

Op last des Konings en ten gevolge der afwezigheid van mijnen ambtgenoot, die om redenen plaats heeft, welke door Zijne Majesteit zijn goedgekeurd en dus mijne verdediging niet schijnen te behoeven, ben ik geroepen, om het tegenwoordig ontwerp van Wet voor U Edel Mogenden nader toe te lichten, en aan dezelve mijne overtuiging mede te deelen, dat de daarbij gevraagde opoffering voor het behoud van onze Oost Indische Bezittingen, en dus voor de bevordering van onze dierbaarste belangen, onvermijdelijk noodzakelijk is.

Ongetwijfeld is het betreurenswaardig, dat het Moederland, na in de laatste jaren zoo veel voor zijne volkplantingen te hebben gedaan, zich op nieuw tot belangrijke opofferingen daarvoor genoodzaakt ziet. Niemand gevoelt dit levendiger dan de Koning zelve. Het doet Zijner Majesteit ten hoogste leed, dat de drang der omstandigheden, Hoogstdenzelven de verpligting oplegt, om de Nationale tusschenkomst ten deze al wederom in te roepen, en voor den onderstand, die aan onze belangrijkste buitenlandsche bezittingen verleend moet worden, eenen waarborg voor te stellen, waardoor vroeg of laat de geldelijke belangen van zijn volk benadeeld zouden kunnen worden.

Maar, Edel Mogende Heeren, de oorlog in Indie knaagt aan onze hulpmiddelen, vermindert onze inkomsten, verhoogt onze uitgaven, en zoude ten laatste ons gezag op het eiland Java, en daardoor dat in onze overige Oost-Indische bezittingen kunnen doen wankelen. Wij behooren dus dubbele pogingen in het werk te stellen, om dien oorlog ten einde te brengen, de getrouwe en ongelukkige inboorlingen tegen de verwoestende invallen van barbaarsche vijanden te beveiligen, en eindelijk eenen duurzamen vrede te erlangen, die dan door de verlichte, regtvaardige en billijke handelwijze van ons Bestuur verzekert zal worden.

Op eenen afstand van 3600 uren is het niet wel mogelijk den staat van zaken op Java in alle bijzonderheden te kennen. Intusschen is het zeker, en de ondervinding heeft reeds genoegzaam bewezen, dat de spoedige en volledige demping van den opstand niet mogelijk is, ten zij onze strijdkrachten verdubbeld, de vreedzame inboorlingen gerust gesteld, en de muiters bedwongen en gestraft worden. Ook kan men met de hoofden der opstandelingen niet in onderhandeling treden, dan met genoegzame magt in handen, om hen tot de nakoming hunner beloften, die dikwijls weinig opregt en somtijds zelfs geheel bedriegelijk zijn, te noodzaken.

Zie daar het doel tot welks bereiking Zijne Majesteit U het tegenwoordig ontwerp van Wet heeft voorgesteld.

Intusschen moet men niet uit het oog verliezen, dat, blijkens de reeds aan U Edel Mogenden gegeven inlichtingen, de oorlog op Java, voor de jaren 1826. 1827 en 1828, eene buitengewone uitgave van 14 millioen vereischt heeft. Deze uitgaaf moet zonder vertraging gedekt worden, indien de geldmiddelen onzer kolonien niet op nieuw in dien verwarden toestand zullen geraken, waaruit zij naauwelijks, met groote opofferingen van onze zijde, gered zijn. Onze tegenwoordige beraadslagingen betreffen dus eigenlijk de verevening van eenen aanwezigen achterstand en de dekking der buitengewone behoeften voor 1829, die op vijf millioen geraamd zijn.

Men moet voorts in het oog houden, dat wij van deze oorlogskosten, die te zamen 19 millioen beloopen, eene som van *f* 4,200,000 aftrekken en met het Indisch Bestuur voor de afbetaling van hoofdsom en renten der vroegere geldleening verrekenen. In weerwil dus van de moeijelijke omstandigheden, waarin dat Bestuur zich door de voortduring van eenen even moorddadigen als ongelukkigen oorlog geplaatst ziet, verminderen wij onzen onderstand met de som, die het ons schuldig is. Wij doen daarenboven geen afstand van ons regt, om eene meer wezenlijke betaling der bedoelde schuld te eischen, zoodra de omstandigheden zulks zullen toelaten; eene afbetaling, waarmede wij ons, naar het zich laat aanzien, in vredes-tijd zullen mogen vleijen.

Indien U Edel Mogenden, in dezen staat van zaken eene naauwkeurige opgave van de aanleiding tot den oorlog, de stellige verzekering, dat het herstel van den vrede zeer aanstaande is of wel eenigen waarborg tegen nieuwe opofferingen mogten vragen, dan zoude het antwoord daarop moeten zijn, dat het onmogelijk is, aan dit verlangen te voldoen.

Het is niet moeijelijk over de oorzaaken van het misnoegen en den opstand der Indische Grooten gissingen te maken. Men kan van den invloed der godsdienstige geestdrijverij op onwetende en bijgeloovige volken, of van het onvoorzigtig en norsch gedrag van dezen of geenen ambtenaar spreken. Men kan zich zelf in menschlievende droomerijen verliezen, die op nog meer gewaagde gissingen gebouwd zijn, en over den gunstigen invloed van een meerderen eerbied voor de zeden, gewoonten en godsdienst der in opstand geraakte volken redekavelen. Maar alle dergelijke bespiegelingen, en zelfs het bevallig tafereel, dat de Heer *Barthélémy* in deze vergadering heeft opgehangen, komen mij voor, op geenen hechten grond te steunen.

Indien de inlichtingen, die men aan U Edel Mogenden gegeven heeft, niet voldoende zijn, om dezelven ten aanzien van eene kort aanstaande bevrediging van Java geheel en al gerust te stellen, dan blijft het toch uitgemaakt, dat de voorgestelde opofferingen het eenige en veiligste hulpmiddel aanbieden, om die bevrediging te bewerken.

Eene uwer Afdeelingen heeft den wensch te kennen gegeven om het nemen van eenen beslissenden maatregel omtrent onze overzeesche bezittingen uit te stellen, tot dat de vijfjarige Begrooting van Indië in het moederland ontvangen zoude zijn. Maar wanneer men bedenkt, dat de overzending van dit stuk, ofschoon door den Kommissaris-Generaal in eenen brief van april 1828 toegezegd, aanmerkelijk vertraagd kan worden, vooral ook ten gevolge der moeijelijkheden, die van zulk eenen arbeid onafscheidelijk zijn; wanneer men tevens in het oog houdt, dat alle de uitkomsten dier Begrooting ons reeds stellig genoeg bekend zijn, en klaarblijkelijk bewijzen, dat er een onderstand van 15 milioen noodig is; dan zal men toch wel niet ontkennen, dat wij onze bezitting niet aan haar lot kunnen overlaten en aan de gevolgen van eenen oorlog blootstellen, die, zonder krachtdadigen tegenstand, nog dreigender zoude kunnen worden.

De Koning staat daarenboven op het punt, om eenen nieuwen Gouverneur Generaal naar Java te zenden. Op dit oogenblik houdt men zich bezig met zijne lastbrieven op te maken; men beraadslaagt onder anderen over de beginselen, die bij ten aanzien van een belangrijk doch ingewikkeld onderwerp, het Indische muntstelsel namelijk, volgen zal; en tracht alle voorzorgen te nemen, om zijne zending te doen gelukken. Is het dus niet van het hoogste belang, dat hij in staat gesteld worde, om onze verwachting en wenschen te vervullen, en eene keuze te regtvaardigen, die door geheel ons vaderland te regt is toegejuicht?

Ik ga thans over tot de beantwoording van een ander vraagstuk, of namelijk onze Oost-Indische bezittingen de herhaalde opoffering, die wij daarvoor doen willen, wel ten volle waardig zijn. Ik zoude kunnen aanmerken, dat dit vraagstuk reeds werkelijk door U Edel. Mogenden beslist is. Indien men toch 20 millioen voor de verbetering van het inwendig Bestuur, de ontwarring der geldmiddelen en de aanzuivering der schulden van onze volkplanting heeft toegestaan, dan kan men zich niet wel tegen eene minder belangrijke opoffering verzetten, als deze het *behoud* ten doel heeft van gewesten, die, volgens de Grondwet, een deel van het Koningrijk der Nederlanden uitmaken, en in welke onze landgenooten zulke aanzienlijke eigendommen bezitten.

Maar, indien de eerste opoffering eens niet door het welbegrepen belang van ons volk te regtvaardigen ware geweest, zoude het dan niet wijzer zijn, den verkeerden weg, dien wij ingeslagen hebben, te verlaten, en tot de ware beginselen van Staats huishoudkunde terug te keeren? Ongetwijfeld, Edel Mogende Heeren; doch dat geval bestaat niet, en niemand ower kan het hooge belang van onze Oost Indische Bezittingen in twijfel trekken.

Alle handeldrijvende volken komen daarin overeen, dat kolonien de voornaamste hulpbron voor handel en de nationale nijverheid uitmaken. Engeland is daarin zijne rijkdommen en hoogen bloei verschuldigd. Frankrijk begint op het bezit daar-

van van jaar tot jaar meerderen prijs te stellen. Ook ons Vaderland heeft groote deels aan zijnen kolonien, die thans nog de beste markt voor onze fabrijken en een steun van onze zeevaart en volks voorspoed zijn, deszelfs vroegeren bloei te danken.

Bij den aanvang der zeventiende eeuw zonden de Nederlanden jaarlijks meer dan 80 groote koopvaardij-schepen naar Indie. Eene eeuw later was dit aantal tot boven de 180 geklommen. Sedert verminderde het, te gelijk met de afneming van alle anderen takken van onze volks welvaart. In 1823 bedroeg het slechts 26, doch sints dien tijd begint het, door de onvermoeide pogingen der bijzondere kooplieden en der Handel-Maatschappij, weder langzamerhand toe te nemen.

Volgens de opgave van eenen schrijver, die met onze bezittingen in Oost-Indie zeer bekend is, en aan wiens verdiensten ik reeds hulde heb gedaan, wordt uit die bezittingen jaarlijks voor eene waarde van 17½ millioen guldens uitgevoerd. De uitvoer van koffij wordt op 15 à 18 millioen en die van suiker op 12 à 15 millioen ponden geschat.

Deze geheele uitvoer kan nagenoeg op 40,000 lasten berekend worden, en zoude dus, tegen 500 lasten voor ieder schip, de vracht van 80 schepen uitmaken; eene berekening, die geenszins overdreven schijnt, vermits, zelfs in het jaar *1823*, er in de havens van Amsterdam, Rotterdam en Antwerpen *twee en tachtig* scheeps-ladingen uit Oost-Indie zijn binnengekomen.

Engeland levert opmerkelijke bewijzen op voor den belang rijken invloed, welken de kolonien op den bloei van handel en fabrijken uitoefenen. Dat Rijk ontvangt jaarlijks uit die bezittingen voor eene waarde van meer den L. St 5,000,000 aan ongesponnen katoen. Deze katoen wordt aldaar op allerhande wijze bearbeid, met dat gevolg, dat, na aftrek van alle inlandsch verbruik, de waarde der daarvan vervaardigde, en, deels naar de kolonien zelve uitgevoerde stoffen jaarlijks L. St. 20,000,000 bedraagt Er is op dit artikel alleen dus eene winst ten voordeele van Engeland van *vijftien millioen ponden sterling.*

Maar vooral voor de Staten van den tweeden rang, welker inlandsch verbruik altijd meer beperkt is, zijn de kolonien van het hoogste aanbelang. Welk eenen belangrijken invloed onze Oost-Indische bezittingen in de laatste jaren op den bloei van onzen handel en fabrijken hebben uitgeoefend, is dan ook niet moeije aan te wijzen.

Voor het verval van onzen grooten handel zond de Oost-Indische Kompagnie jaarlijk 6 à 7 millioenen in gemunt geld naar Java en de Molukken, welke som nagenoeg overeenkwam met de aankoopen, die zij daar deed. Sedert hadden de Engelschen en Amerikanen zich bijna geheel van den handel op die eilanden meester gemaakt. Zij kochten de voorbrengselen van den grond en vooral de koffij op, en betaalden dezelve, de Engelschen in fabrijk goederen en de Amerikanen in geld. In het jaar 1823 liepen er in de havens van Java nog 30 Amerikaansche schepen binnen. Drie jaren daarna, toen de Handel Maatschappij hare werking reeds tot die kolonie uitstrekte, was dit aantaal reeds tot 12 verminderd, en in 1827 is de handel met Java bijna uitsluitend door het Moederland gedreeven, zonder dat er echter in dat jaar eenige verzending van geld daarheen gedaan is, vermits de aangekochte voortbrengselen alleen met *inlandsche fabrijk goederen* betaald zijn Ik geloof mij niet zeer te misrekenen, zoo ik er bijvoeg. dat de waarde der fabrijk goederen, die op deze wijze uit de Nederlanden naar Oost-Indië worden vervoerd, in den laatsten tijd jaarlijks op 6 à 7 milioen kan worden geschat."

Zie daar, Edel Mogende Heeren, voldoende bewijzen voor het hooge belang van het bezit onzer kolonien, en tevens het betoog, dat zij het punt van vereeniging tusschen den zeehandel en de fabrijken uitmaken! Jammer slechts, dat deze gelukkige en noodzakelijke overeenstemming van belangen, waarop de grootheid van verscheidene Staten van Europa gegrondvest is, nog somtijds miskend wordt! *Charles Dupin* heeft, in zijn werk over den koophandel van Groot-Britannie, op eenige Nederlandsche havens gezinspeeld, toen hij de grootheid van Leverpool vergeleek met die handelsteden, waarin de vreemdeling geene voortbrengselen der nijverheid aantreft, geschikt, om in plaats zijner koopwaren, weder uitgevoerd te worden. Mogt die les nimmer door onze landgenooten uit het oog verloren worden, opdat men algemeen leerde inzien, dat de handel en fabrijken in het naauwste verband staan, dat de instandhouding onzer betrekkingen met de kolonien voor alle takken van nijverheid van het hoogste belang is, en dat die bezittingen dus de opofferingen der ingezetenen uit alle gewesten van ons Koningrijk verdienen.

Die opofferingen zullen ook, naar alle waarschijnlijkheid, slechts tijdelijk zijn. Indien de berekeningen van den Kommissaris Generaal door de uitkomst bevestigd worden, hebben wij alle reden, om ons te vleijen, dat de reeds gedane voorschotten, zoo wel als die; welke thans te doen zijn, zoo de vrede ten minsten in de loop van 1829 hersteld wordt, in derzelver geheel terug betaald zullen worden.

Eenige Leden uwer Vergadering hebben eene aanmerking gemaakt over de behoefte aan gereed geld, die zich in onze Oost-Indische bezittingen doet gevoelen. Het is waar, dat er uit Java bestendig geld wordt uitgevoerd, het zij naar Europa voor de bezoldingen, die aldaar te betalen zijn, het zij naar China en de eilanden van den Indischen Archipel voor de voortbrengselen, die onze bezittingen daaruit trekken. Ook maken de Chinezen, die op Java gevestigd zijn, van tijd tot tijd geld naar hun Vaderland over. Daar nu, zoo als ik reeds vroeger heb doen opmerken, alle koopwaren, die wij uit Oost Indië ontvangen, tegenwoordig met Nederlandsche voortbrengselen betaald worden, is het onbetwistbaar, dat uit een en ander eene nog grootere schaarschheid van geld op Java moet voortvloeijen, dan die, welke thans aldaar heerscht De Regering heeft dan ook op dit kwaad bijzonder hare aandacht gevestigd, en de hoop niet opgegeven, dat, vooral door de verlichte kennis en begaafdheden van den nieuwen Gouverneur-Generaal, daartoe gen eenig hulpmiddel zal te vinden zijn.

Ten aanzien der wijze, waarop de geldleening gesloten zal worden, zoude ik mij van aanmerkingen kunnen onthouden, vermits toch in 1826 verscheidene Leden uwer Vergadering het gevoelen hebben geopend, dat de Koning, die volgens de Grondwet, bij uitsluiting het Opper-bestuur der volkplantingen heeft, ook het regt bezit, om ten behoeve daarvan alle geldleeningen te sluiten, zoodat alleen de waarborg voor die leeningen een onderwerp der beraadslagingen van U Edel Mogenden behoorde uit te maken. Doch Zijne Majesteit, die niets dan het goede wil, verlangt geenszins, U datgene te verbergen, wat over dit onderwerp te zeggen valt.

Ongetwijfeld zoude het wenschelijk zijn, dat de noodige gelden in de kolonie zelve gevonden konden worden, al moest dan ook daarvan eene hoogere rente betaald worden. Maar volgens de verzekering van alle deskundigen, en ook van den nieuwen Gouverner-Generaal, wien ik daarover hier te Brussel onderhouden heb, schijnt het zeker, dat dit onmogelijk is De geldleening, die men voor eenige jaren met het handelhuis *Palmer* gesloten heeft, tegen eene rente, welke door onze Regering niet heeft kunnen goedgekeurd worden, bewijst genoegzaam, hoe moeijelijk het toen reeds was, in onze bezittingen zelve gelden op te nemen.

Men moet ook niet uit het oog verliezen, dat de uitgaven voor den oorlog meerendeels in Europa gedaan worden, dat de uitrusting der krijgsbenden en de aankoop van krijgsbehoeften hier geschiedt, en dat het weinig aan het doel zoude beantwoorden in de tegenwoordige omstandigheden, gelden in onze Oost-Indische bezittingen te hebben, welker overmaking van daar voor die bezittingen even bezwaarlijk als schadelijk zoude zijn. Intusschen wil de Regering de nuttigheid niet betwisten van het wagen eener proeve, om zich een gedeelte der benoodigde gelden op Java zelve te verschaffen. . . . . .

Ten slotte moet ik vooral nog antwoorden op de klagten van sommige Leden over de onzekerheid, waarin de Regering ten aanzien van den tegenwoordigen toestand en de waarschijnlijke toekomst van onze Oost-Indische bezittingen verkeert. Men heeft zelfs aangemerkt, dat, zoo lang die onzerkerheid bleef bestaan de Volks-vertegenwoordigers geene vrijheid bezaten, om voor die Bezittingen de beurs der ingezetenen aan te spreken.

Hoe, Edel Mogende Heeren, zoude de Staat dan het regt niet bezitten en zelfs niet somtijds verpligt zijn, om uitgaven te doen, welker nuttigheid niet wiskunstig betoogd kan worden? Doorloopt de geschiedrollen van alle volken der wereld, en gij zult bevinden, dat hunne grootheid, voorspoed en rijkdommen doorgaans het gelukkig gevolg geweest zijn van pogingen, die in den aanvang gewaagd waren, en nog lang daarna slechts eene onzekere uitkomst beloofden. De verovering der kolonien, welker behoud het thanç geldt, kan ten deze een voldingend bewijs opleveren.

Maar gelukkig verkeeren wij niet in zulk een volstrekte en gevaarlijke onzekerheid omtrent de Indische zaken, als men schijnt te geloven. Ik heb op dit oogenblik een schets voor mij van de vijfjarige Begrooting van Indie, die onder het oog van alle de hooge Ambtenaaren van Java is geweest, en slechts nog de goedkeuring van den Hoogen Raad van Indië noodig heeft. Uit deze schets, vergeleken met de inlichtingen van den Kommissaris-Generaal, is *mij* overtuigend gebleken, dat, na aftrek van de 1½ milioen, die voor de aflossing en rente betaling der vroegere geldleening benoodigd is, er op de Indische Begrooting nog een voordeelig slot van ƒ 1,100,000 overblijft Ik zie tevens daaruit, dat de inkomsten daarbij op het *minimum* geschat zijn; alsmede dat, indien de opstandelingen van onze vruchtbare grondbezittingen geheel verdreven konden worden, dat voordeelig slot spoedig verdubbelen zoude. Men ziet dus dat de daaromtrent vroeger gegeven inlichtingen niet enkel op de verzekeringen van den Kommissaris Generaal, maar integendeel op uitgewerkte staten en berekeningen berusteden.

Maar waarom, zoude men kunnen aanmerken, zijn die staten en berekeningen dan niet onder het oog van U Edel. Mogenden gebragt? Ik antwoord, dat de voorzigtigheid en de staatkunde zulks verboden, en hier dus meer dan ooit het onderling vertrouwen tusschen de beide takken der Wetgevende Magt noodzakelijk was; dat men geene stukken openbaar konde maken, die nog niet door de Indische Regering volkomen goedgekeurd waren; en dat deze ontijdige openbaarmaking zelfs op de belangen van duizende lieden eenen nadeeligen invloed konde uitoefenen.

Zie daar, Edel Mogende Heeren, hetgeen ik gemeend heb onder uwe aandacht te moeten brengen. Indien het mij heeft mogen gelukken, overtuigend te doen zien, dat de opoffering, die het thans geldt, eenmaal eene rijke bron van volks-voorspoed, en een middel tot vereeniging van de schijnbaar strijdige belangen van handel en nijverheid kan worden, dan zal ik mij gelukkig rekenen, tot eene mij anderszins vreemde taak geroepen te zijn geweest, die mij gelegenheid zal hebben gegeven, om tot de bereiking van een doel mede te werken, dat met de toekomstige grootheid van het Koningrijk der Nederlanden in het naauwste verband staat.

Tweede advijs van den heer Mr. W. B. Donker Curtius, *uitgebragt in de Zitting van Dingsdag den 23 December na de Redevoering van Z. Exc. den Minister van Financien.*

Edel Mogende Heeren ?

Even als mijn geachte ambtgenoot (de heer *Le Hon*), ben ik verre van te betwisten het hoog belang, hetgeen wij in onze Onze Oost-Indische bezittingen moeten stellen, en hetwelk door den Minister van Financien is betoogd.

Er is zeker geen Lid in de kamer die hetzelve betwijfelt.

Ik ben daarbij zeer verre af van hulp te weigeren voor derzelver behoud, indien het doelmatig kan geschieden—ook te dien aanzien is er maar eene stem.

Maar ik heb mij geregtigd gevonden; 1°. om meer juiste en duidelijke uitlegging te vragen nopens de oorzaken der onlusten en oorlogen op Java, mij niet kunnende voorstellen, dat in zoo vele jaren, als deze nu hebben aangehouden, die oorzaken aan de Regering zouden onbekend zijn. Ik heb mij geregtigd geoordeeld om, 2°. te vragen, dat men ons de mededeeling deed der middelen, welke men op het oog had om die onlusten te dempen.

Deze vragen spruiten niet voort uit nieuwsgierigheid, noch dienen op wantrouwen, maar, zoo als ik het beschouw, op de verpligting eens Afgevaardigden, om geene opofferingen, die op de natie drukken zullen, toe te stemmen, dan met volle kennis van zaken, even zoo als de Regering de vraag daartoe op zoodanige kennis moet gronden.

Ik moet dus door de opene en volledige mededeeling dier kennis in staat worden gesteld om te beoordeelen, of, wanneer ik de natie of de schatkist tot borg stelle, het doel dier borgtogt waarschijnlijk zal worden bereikt; want als mandataris kan noch mag ik een blind vertrouwen in de Regering stellen, en er is noch bemelijkheid noch staatkunde, die mij ontslaan van den pligt, die in dat opzigt op mij rust.

Ik voeg er bij, dat hier in de daad aanvrage gedaan wordt om guarantie *voor oorlogskosten*; dat ik dan vooral deszelfs oorzaken moet kennen, om ook over de meerdere of mindere noodzakelijkheid en regtvaardigheid van denzelven te kunnen oordeelen; en dat ik eindelijk, niet een *mathematisch* maar *waarschijnlijk* uitzigt op eene gelukkige uitkomst moet hebben, die de eenige verhouding staat met de opofferingen, hetzij dat men de die uitkomst kome door schikkingen, of door toegevendheid, als noods vereenigd met geweld.

En echter niets van dit alles erlangende, zoo zou mijne toestemming eene bloote *formaliteit* zijn, en zoo mag ik haar niet geven.

Ik erkenne nogtans, dat hetgeen ik eisch, niet kan gegeven worden door eene Ministeriële redevoering. Ook strekt dat, wat de Minister heeft aangevoerd, in geen opzigt, om de gegrondheid der hoop op den vrede op Java met 1829 (wanneer deze landsen zullen zijn geabsorbeerd), te vestigen; en althans konden daarbij geene bewijzen geleverd worden.

Dit had aan de afdeelingen moet gedaan zijn, opdat men ze had kunnen onderzoeken en met kalmte wegen.

Hetgeen te dien opzigte niet gedaan is kan nog geschieden, gedurende de nadere overweging der Regering, eene overweging, die ons tevens kan strekken, om alnog te voldoen aan mijne subordinate aanmerking, strekkende om den jaarlijkschen last ten minste met *f* 75,000 te verminderen, hetgeen mij niet onverschillig toeschijnt voor onze buitengewone begrootingen.

Ik zal dus tegen de wet stemmen.

AMSTERDAM, *den 8sten januari jl.*

Heden morgen is het lijk van onzen grooten eersten tooneel-kunstenaar, *Andries Snoek*, met eene 's mans uitstekend talent en algemeenen roem waardige plegtigheid, in de Zuiderkerk alhier, ter aarde besteld. Reeds tijdig in den morgen vereenigden zich zijne kunstgenooten, welker kroon en sieraad hij zoo lang tijd was geweest, naijverig om hem den laatsten treurigen pligt te bewijzen, benevens de tooneel-kunstenaars van den franschen en eene commissie uit het personeel des hoogduitschen schouwburgs alhier, in een vertrek van den stads-schouwburg, ten dezen einde door heeren commissarissen van denzelven verleend; zich aldaar tot eenen trein gevormd hebbende, trokken zij in behoorlijke orde naar het sterfhuis, gelegen op de Prinsengracht, bij de Noorderstraat; nu werd het lijk in de lijkkoets geplaatst, en de naaste aanverwanten gezeten zijnde in de koets van wijlen den heer burgermeester dezer stad en oud-commissaris van den schouwburg, *J. Brouwer*, en tot deze staatsie door Z Ed. Achtb. nagebleven bloedverwanten aangeboden en derzelver liverei vertoonende, en benevens nog twee anderen voor de verdere bloedverwanten verstrekt; zoo nam de optogt den weg, de Prinsengracht en Leijdschestraat langs, naar den stadsschouwburg, alwaar ter eere van het betreurd wordend verlies eene voegzame huisslui ting in acht werd genomen; voorts het Leijdsche Plein omgaande langs de Leijdschestraat terug tot aan het Koningsplein, en zoo de Heerengracht lange, het Reguliersplein op, de Amstelstraat in en den hoogduitschen schouwburg voorbij; keerende vervolgens langs den Binnen-Amstel terug, voorbij den franschen schouwburg, van daar den weg nemende de Halvemaansbrug door, de Reguliersbreedstraat op, den Muntstoren voorbij, de Doelenstraat door, den Kloveniersburgwal op, en alzoo de Zandstraat door naar de kerk, welke het lijk ontvangen.

Aldaar gekomen, voegde zich eene commissie uit heeren commissarissen van den stads-schouwburg, als hiertoe door de weduwe en naaste bloedverwanten genoodigd, bij de bloedverwanten, die het lijk volgden, en deed daarmede den omgang door de kerk. Bij het graf werd eene treurmuzijk, gevolgd door een treurgezang, door vier der genoodigden aangeheven, terwijl voorts door eenige andere genoodigden eene korte en doeltreffende lijkrede werd gehouden en de kist door een hunner met een lauwerkrans werd bekroond.

Bij den ontzettenden trein tooneel-kunstenaars, welke het lijk vergezelden, had zich nog bovendien een groot getal aanzienlijke ingezetenen dezer stad gevoegd; in een woord, alles beantwoordde aan het doel, hetwelk men zich had voorgesteld, 's mans uitstekende verdiensten te vereeren.

(*Rotterdamsche courant van 10 januari jl.*)

SCHEEPSBERIGTEN.

BATAVIA.

Aangekomen.

Mei 25—Amerik. schip *Restitution*, John Hammond, van Salem den 13den februari.

Mei 26—Zr. Ms. roei-kanonneer-boot *No.* 8, kadet ter zee Engelbrecht, van een kruistogt om de west.—schoener *Tartar*, R. Sijmons, van Sinkapoer den 7den mei, passagiers: de heeren G. F. Davidson, A. Princep en familie.

Mei 27—bark *Radja Walie*, P. Rough, van Banka den 20sten mei, passagier: de heer Forsten.

Vertrokken.

Mei 26—Zr. Ms. fregat *Bellona*, en korvet *Nehalennia*, kapitein ter zee H. M. Dibbetz, en kapitein-luitenant ter zee J. C. Rijk, beide koersstellende om de noord-west.

Mei 27—Zr. Ms. korvet *Atalante*, kapitein ter zee J. Blom, koersstellende om de noord, met Zr. Ms. troepen.

Mei 28—schip *Oeij Sinjo*, Hiap Tjoensoeij, naar Samarang.—Eng. schoener *Fsejel*, W. M. Gowan, naar Sinkapoer, passagier: mejufvrouw S. Martin.

Schepen liggende ter reede.

Zr. Ms. korvet *Anna Paulowna*; roei-kanonneer-boot *No.* 8; schepen Louisa Prinses der Nederlanden, De Stad Rotterdam, De Vrouw Hendrika, Auguste, La Marie, De Hoop van Alblasserdam, Java, Cornelis Houtman, Nathalie, Helena, Boeroeng, Apollo; brikken Rubens, Pieter en Karel, Le Heros, Koning der Nederlanden, De Jonge Caspáris, Mercator, Johanna; barken Felicitas, Radja Walie; schoeners Kim Tjinbien, Goanhie, Blora, Tartar.—Eng. schepen Timmandra, Borneo, Thomas Parson, Hippomenes; brikken Harriet, Colonel Young; bark William Hahington.—Amerik. schepen Emelij, Lotos, Restitution — Fransche brik L'Adelaide. — Chinesche jonken Hokgoan, Hengtjoen, Hiengkint.

SAMARANG.

Aangekomen.

Mei 22—Javaansche schoener *Semangka*, Takel, van Banjermassing den 12den mei.

Vertrokken.

Mei 21—schoener *Dolphijn*, C. Kemish, naar Soerabaija, passagiers: de heeren Hariba en Stevan. — Chinesche brik *Indramaijoe*, Lim Oedjan, naar Batavia.—dito brik *Goanlie*, Louw Tianwie, naar dito.

Mei 22—Zr. Ms. brik *Orestes*, luitenant der 1ste klasse Rambaldo, naar Soerabaija.—schip *The Fair Armenian*, C. Boijle, naar dito.

Mei 23—Arab. schip *Manok*, Mochamat Akil, naar Tagal, Cheribon, Batavia en Muntok.

SOERABAIJA.

Aangekomen.

Mei 20—schoener *Drake*, Hadjie Baoedin, van Banjermassing, passagier: luitenant Van Gein.

Vertrokken.

Mei 21—brik *Johanna Maria*, B. Oziemblowskij, naar Batavia, passagiers: de heer J. B. van der Velde, en mevrouw Oziemblowskij.

Schepen liggende ter reede.

Zr. Ms korvet *Zwaluw*; roei-kanonneer-booten *No.* 10 en 12; schepen Louisa, Aurora, Alijda, Teksoen, Fatalkair, Phata Rachman, Marquis of Hasting, Anna Augustina, Fatal Rachman; brikken Lim Kimsoen, Tan Goansing; barken Philadelphia, Regret; schoener Anna. — Chinesche wangkang Hongsing.

—De Resident van Samarang, brengt bij deze ter kennisse van een iegelijk, dat bij resolutie der Indische regering, dd. 30 januarij ll. no. 49, een reglement op het keuren van *metselkalk* en *steen*, voor deze residentie is gearresteerd; en dat de daarbij belanghebbenden, inzage van gedacht reglement kunnen nemen, ten bureele van den civielen ingenieur dezer afdeeling, tevens belast met de werkzaamheden van den keurmeester hier bedoeld.

Samarang, *De Resident*,
den 18den mei 1829. P. LE CLERCQ.

—Achtervolgens publikatie van den 11den september 1820, en resolutie van den 28sten junij 1828 no. 36, (staatsblad nos. 59a en 52), zal tot de ontvangst der belasting op de slaven voor het loopende jaar, aan het policie kantoor alhier, en voor zoo verre de afdeelingen Grissee, Madura, Sumanap en Bavian aangaat, aan het kantoor van de respective assistent residenten aldaar worden gevaceerd, op iederen woensdag en vrijdag, van 's morgens 9 tot 's middags te 1 ure, te rekenen van den 1sten junij aanstaande, tot en met ultimo september daar aanvolgende, zullende wanneer deze belasting binnen den evengemelden tijd niet is voldaan, op de nalatigen in dezen worden van toepassing verklaard de poenaliteiten bij de wet bepaald.

Soerabaija, *De Resident van Soerabaija*,
den 12den mei 1829. VAN HAAK.

—Op donderdag den 18den junij aanstaande, zal des voormiddags te 11 ure, in het lokaal van het residentie bureau te Soerabaija, onder nadere approbatie van Zijne Excellentie den Heer Luitenant Gouverneur Generaal aan de minstbiedenden worden uitbesteed.

a. Het doen van reparatien aan het dak van het residentie huis Simpang.

b. Het wegnemen van het sirappen afdak en maken van een pannen dak, in de achter galderij van het residentie huis.

c. Het vernieuwen van den vloer in de voorgalderij in idem.

d. Het vernieuwen der panlatten van de beide vleugelgebouwen van idem.

e. Het repareren der paardenstalling en wagenhuis van idem.

f. Het vernieuwen van den vloer in het Gouvernementshuis.

Bestek en conditien leggen van heden af, ter bezigtiging op het kantoor van den ingenieur civiel alhier.

Soerabaija, *De Resident van Soerabaija*,
den 19den mei 1829. VAN HAAK.

—De Resident van Bantam maakt mits deze bekend, dat op woensdag den 10den junij aanstaande, te Bantam verkooping zal worden gehouden, van de aldaar bij den kapitein der chinezen zich bevindende verjaarde pand goederen, bestaande in: lijnwaden, kleederen, wapens, goud- en zilverwerken, benevens eenige juweelen, en zulks ingevolge de deswege bestaande bepalingen.

Ceram, *De Resident van Bantam*,
den 22sten mei 1829. F. H. SMULDERS.

—De ondergeteekende adverteert mits deze dat, van maandag den 15den tot en met woensdag den 17den junij aanstaande, op het plein voor het huis van den regent van Buitenzorg, zal gehouden worden eene vee- en paardenmarkt, naarvolgens de bestaande bepalingen deswege, gearresteerd bij besluit van Zijne Excellentie den Minister van Staat, Kommissaris Generaal over Nederlandsch Indie, dd. 10 december 1827 no. 30, zullende gedurende die dagen vrij van alle belastingen, almede worden toegelaten, alle zoodanige kooplieden en handelaren, welke zoude mogen verlangen hunne koopmanschappen ter markt te brengen, kunnende een ieder der belanghebbende, ten kantore van hem waarnemenden assistent resident te Buitenzorg, de noodige informatien inwinnen zoo omtrent de plaatsen voor de paarden en het vee bestemd, als omtrent die waar de winkels en kramen opgeslagen kunnen worden.

De waarn. Assistent Resident van Buitenzorg,
A. D'ANETHAN.
Buitenzorg, *den 22sten mei 1829.*

VASTGESTELDE PRIJZEN.

	BATAVIA.		SAMARANG.		SOERABAIJA.	
	guld.	*cents.*	*guld.*	*cents.*	*guld.*	*cents*
Tarwen brood de 14 oncen.	„	25	„	30	„	33½
Varkens-vleesch het katje.	„	26½	„	50	„	36
Ossen-vleesch het pond.	„	20	„	16	„	18

MARKTPRIJZEN.

	BATAVIA.		SAMARANG.		SOERABA[JA.]	
	guld.	*cents.*	*guld.*	*cents.*	*guld.*	*ce[nts.]*
Klapper-olie per takker of 33 bottels.	12	„	9	50	6	
Idem per bottel.	„	45	„	30	„	
Katjang-olie per takker	7	„	6	„	6	
Idem per bottel.	„	25	„	20	„	
Dempol-olie per pikol.	„	„	14	„	20	
Rijst per koijang.	110	„	67	„	90 à 100	
Idem per gantang.	„	50	„	12	„	
Koffij per koijang.	„	„	„	„	600	
Brandhout de vadem van 18 voeten op 6	13	80	15	„	12	

EDICTALE CITATIE.

Voor het land.

Alzoo de Raad van Justitie te Samarang, op het daa[r]toe door den fiskaal R. O., bij denzelven raad geda[an] verzoek, heeft verleend het derde defaut en de prof[ij]ten van dien regtens, met admissie tot het doen een[er] vierde citatie ex superabundantie, bij *edictie ad valv[as] curiae* op en tegen alle degenen, die vermeenen ee[nig] regt, actie of pretentie te hebben op eene praauw Too[p] beladen met 1075 bossen bindrottings, welke bij Oedjo[ng] Goenoong in de residentie Pekalongan, is opgevisch[t,] waarvan de eigenaar onbekend is;

Zoo is het, dat ik ondergeteekende deurwaarder [en] gezworen exploiteur bij gemelden raad, bij deze vo[or] de vierde maal ex superabundantie dagvaard alle degene[n] die vermeenen mogten eenig regt, actie of pretentie [op] hebben op de hierbovengemelde praauw Toop en bin[d]rottings, om op woensdag die zijn zal den 24sten ju[nij] 1829, des morgens te half acht ure, in persoon [of] wel bij gemagtigden te compareren, ter openbare ro[lle] van welmelden raad, op deszelfs gewone audientie zaa[l,] ten einde te zien dienen van intendit, met de verific[a]toire bescheiden van dien, en daartegen te proceder[en] als naar regten, sub poene tegen de nalatige of non-com[]paranten dat zij zullen worden verklaard, van hun r[egt] en pretentie te zijn verstoken, en hun deswege zal wo[r]den opgelegd een eeuwig stilzwijgen.

Aldus geafficheerd en gepubliceerd, na voorgaanden klok[]slag, van de puije van het raadhuis te Samarang, de[n] 16den mei 1829.

De eerste deurw. en gezw. expl. voornoemd
A. PIJL.

—Alzoo de Raad van Justitie te Samarang, ingevolge 's raa[ds] notul d. d. 6 dezer, op het door den prokureur *Cha[r]les Philip Ducloux*, als gemagtigde adlites van het ko[l]legie van weesmeesteren dezer stede, namens hetzelve [in] kwaliteit als desolate boedelkamer en als zoodanig adm[i]nistrerende de boedels van wijlen *Johannes Christiaan* [...] directeur van het militaire hospitaal, en den arabier *Sa[...] Mohamat Bin Oemar Segran*, gedane verzoeken tege[n] de niet gecompareerde pretendenten, hebben verleend h[et] eerste defaut en geadmiteerd tot het doen eener twee[de] citatie tegen den 17den junij 1829, ten einde de defailleren[de] de pretendenten als nog hunne vermeende actien te inst[i]tueren en procederen tot het judicium van preferentie [en] concurrentie.

Zoo is het, dat ik ondergeteekende deurwaarder en g[e]zworen exploiteur bij gemelden raad, bij deze voor [de] tweede maal dagvaard alle en een iegelijk, die als n[og] eenige actien of pretentien, op en tegen de voornoe[mde] de boedels vermeenen mogten te hebben, om in pe[r]soon of wel door gemagtigden te compareren ter openb[are] rolle van welgemelden raad, op woensdag den 17den ju[nij] 1829, 's morgens te half acht ure, ten einde aldaar h[et] eerste defaut te purgeren en daarna hunne pretenti[en] aantegeven te verifieren, en voorts te procederen [tot] het judicium van preferentie en concurrentie.

Aldus gedaan, gepubliceerd en geafficheerd, na voorga[anden] de klokslag, van de puije van het raadhuis te Samarang, d[en] 13den mei 1829.

De deurwaarder en gezworen expl[oi]teur voornoemd,
SCHWARTZE.

(*Zie verder het tweede bijvoegsel*)

Tweede Bijvoegsel der Javasche Courant.

ZATURDAG, den 30sten Mei 1829.

VENDU-DEPARTEMENT.

Op maandag den 1sten junij 1829.

In de Japansche Toko, in de binnen Nieuwpoort- van eenige resterende Japansche goederen, voor- bestaande in Keizerlijk linnen en pajongs.

Op dingsdag den 2den junij 1829.

Voor het negotiehuis van *Thompson, Roberts* en *Co.*, Moorsche-Passer, van tripans, brandewijn in vaten, gezoute visch, Teneriffe maderawijn in kwart pijp, versche beschuit, en andere goederen meer.

Op woensdag den 3den junij 1829.

In het lokaal der Beurs, van fijne en andere wijnen, sigaren, diverse Chinesche goederen, sokken en bier, Japansch Keizerlijk linnen en dito zijde, Messen, boter, jenever, lijnwaden, en wat meer,— certificaten van den Nederlandsch Indischen Achterstand en 700 guldens koper geld.

Op donderdag den 4den junij 1829.

Voor het negotiehuis van *Scherius* en *Kemp*, in de binnen Nieuwpoortstraat, van stolpen, Hollandsche siroop, gebotteld bier, zijde stoffen en dames kleedjes, en het geen verder te voorschijn zal worden gebragt. Almede 16 stuks ongedresseerden paarden, 45 djattie houte planken en lakense rokken, stokvisch blikken. Voorts circa 3000 guldens koper geld, en een slaven jonge, zijnde koetzier en complete huisjonge.

Op vrijdag den 5den junij 1829.

Voor het huis van *G. Hager*, in de Koestraat, van ..ns, paarden, huismeubelen, goud, juwelen, &a.

VERKOOP VAN GOEDEREN.

Op den 29sten mei 1829, zal door den vendumeester der residentie, ten overstaan van den heer resident van Soerakarta, worden verkocht, ter plaatse alwaar ten dien einde vendutie zal gehouden worden, als:

Een erf, bebouwd met een steenen met sirappen gedekt huis en pedak, gelegen in de kampong Poorbajan, ten noorden van 'slands fortres, ten oosten en noorden de Rivier Pipée, ten zuiden aan den weg van Kebadjan, en ten oosten aan de Javaansche kampong.

Voorts zoo als gezegde vastigheid ter plaats voorschreven gelegen en toebehoorende is aan wijlen *Johan Hendrik Helwich.*

Indien er iemand mogt zijn die eenig regt, actie of zegging op voornoemden huis zoude willen pretenderen of opposeren tegen de executie en verkooping, die .. .. .. bet .. ondergeteekenden bekend.

Die gading heeft om gemelde vastigheid te koopen, kome ten dage ure en plaatse voorschreven, aanhoore de condition en doe zijn profijt.

Aldus gedaan en gepubliceerd, na voorgaanden klokslag te Soerakarta, heden den 13den mei 1829.

De gezw. expl. ter residentie Soerakarta,
J. T. MARCKS.

The undersigned, has just received a small quantity of .y superior, Hams.

GONSALVES.

Boter in enkeld en dubbeld fust, hammen, gerookte en gezouten tongen, rolpens, saucijsen, gedroogde appelen, rozijnen, korenten, amandelen, spermacetie kaarsen, flenel, fijn blaauw en zwart laken, enz., bij

J. VAN DIJK, *in de buiten nieuwpoortstraat.*

Pas aangebragt gezouten ossentongen, gedroogde appelen, amandelen, rozijnen, enz., bij

WATTENDORFF, HIPP en ZIMMERMAN.

Hammen en tongen, bij *Gonsalves.*

Te koop, het schip BUITENZORG, te bevragen bij

MacLAINE, WATSON en CO.

—De vroeger geannonceerde executoriale verkoop van de behuising en bijgebouwen, gelegen buiten Batavia in het oosterveld het 2de deel van het blok L no. 150, ter instantie van Mr. *J. R. Modderman qq.*, en ten laste van Mr. *Sebastiaan van de Graaff*, zal als nu plaats hebben, op woensdag den 3den junij 1829, ter plaatse alwaar als dan vendutie zal worden gehouden.

L. J. JEEKEL.

HUWELIJK.

Getrouwd,

A. J. VAN OLPEN,
met
P. F. STECKING.

Batavia, *28 mei 1829.*

GEBOORTE.

Batavia den 23sten mei 1829, heden beviel gelukkig van eene dochter, vrouwe *Juliana Cornelia Theodora Verploegh*, geb. *Chassé.*

—Mijne echtgenoot *Anna Theodora Maurisse*, verloste heden voorspoedig van een' zoon.

Batavia, *23 mei 1829.* H. MacGILLAVRY.

—Heden beviel van een zoon, *S. Woollett*, echtgenoot van H. BATTEN.

20 mei 1829.

—Heden verloste zeer voorspoedig van een welgeschapen zoon, de geliefde huisvrouw van

G. BAKKER, *kapitein.*

Banjermassing, *den 27sten april 1829.*

STERFGEVALLEN.

Nog treurende over het verlies van vader en echtgenoot, werd mij, op den 11den dezer, ook mijn eenigst kind, mijne hartelijk geliefde dochter *Theodora Frederika Wilhelmina Steenkamp*, door den dood ontrukt. Een hevige aanval van de cholera morbus maakte, binnen het etmaal, een einde aan haar nog geen vijf jaren bereikt hebbend leven, en storte mij daardoor, met mijne moeder en grootvader, op nieuw in de bitterste droefheid ter neder. Na den dood van haren vader geboren, was zij ons tot troost, en verlichting in onze smart, en de zich reeds bij haar ontwikkelende kiem van een zacht en aller beminnelijkst karakter, gaf ons de strelendste vooruitzigten, nog veel genoegen aan haar te zullen beleven. Dit alles is helaas nu daar henen! Zij rust in het stof aan de zijde van haren vader, en het eenigste, dat ons nu overschiet is God om de genade te bidden, ook dezen slag met gelatenheid te mogen dragen.

Van dit voor ons zoo grievend sterfgeval, geef ik aan naastbestaanden, vrienden en bekenden, door dezen thans gebruikelijken weg, kennis; niet twijfelende, of dezelven zullen wel eenig deel in onze regtmatige droefheid nemen.

Soerabaja, F. J. ROESLER,
19 mei 1829. wed. *Steenkamp.*

—Heden avond, te half zes ure, is mijn oudste zoontje na een altoos durend lijden overleden, den ouderdom van vier jaren, vier maanden en drie dagen bereikt hebbende.

Cheribon, *23 mei 1829.* S. de BUNJE.

—Op den 5den dezer overleed alhier, in den ouderdom van ruim 45 jaren, de weledelgestrenge heer Mr. *Bernard Hendrik Alexander Besier*, benoemd Gouverneur der Moluksche Eilanden, tot bittere smart van zijne diep bedroefde weduwe.

Makasser, L. E. A. CORNETS de GROOT,
den 9den mei 1829. weduwe *Besier.*

NAGELATEN BOEDELS.

De weeskamer te Samarang roept bij deze elk en een iegelijk op, die iets te vorderen heeft van, of verschuldigd is aan den boedel van wijlen *Susanna Wilhelmina*

Mollet, weduwe *K. H. Baeslen*, om daarvan aangifte of betaling te doen, binnen zes weken, gerekend van heden, ter secretarie van gedachte kamer.

De weeskamer voornoemd,
Namens dezelve.
Samarang, *De secretaris*,
13 mei. B. G. SARTORIUS.

—De boedelkamer te Samarang roept bij deze elk en een iegelijk op, die iets te vorderen heeft van, dan wel verschuldigd is aan de boedels van wijlen de chinezen *Tan Goantay* en *Ong Kongtian*, om daarvan aangifte of betaling te doen, binnen zes weken, gerekend van heden, ter secretarie van gedachte kamer.

De boedelkamer voornoemd,
Namens dezelve.
Samarang, *De secretaris*,
den 13den mei 1829. B. G. SARTORIUS.

—De desolate boedelkamer te Samarang roept, krachtens dispositie van den raad van justitie dd. 22 april jl., een iegelijk op, die iets te vorderen heeft van, of verschuldigd is aan den desolaat verklaarden boedel van *Carel Christiaan Donkel*, om daarvan binnen zes weken, aangifte of betaling te doen, ter secretarie van gem. kamer.

De desolate boedelkamer voornoemd,
Op last van dezelve.
Samarang, *De secretaris*,
14 mei 1829. B. G. SARTORIUS.

—De kommissarissen in den boedel van wijlen den tweeden luitenant *C. C. Severin*, van de 20ste afdeeling infanterie, verzoeken, een elk die iets te vorderen heeft, of wel verschuldigd is aan deszelfs boedel, binnen zes weken, aan de ondergeteekenden opgave of betaling te doen.

De kommissarissen,
P. W. HEERMANS, *2de luit. der inf.*
W. F. SCHLOSSER, *2de luit. kwm.*
Samarang, *den 17den mei 1829.*

—De curator in de vacante nalatenschap van den weledelgestr. heer *Frederik Otto de Bruyn van Tromp*, oud raad van financien te Batavia, laatstelijk aldaar gewoond hebbende, doch op zee overleden, bij vonnis der regtbank van eersten aanleg zitting houdende te Leijden, vergund zijnde om rekening en verantwoording te doen van zijne gehoudene administratie over dien boedel, roept, krachtens dispositie van den weledelgestr. heer Mr. *J. L. D'ozy*, regter commissaris in deze, de crediteuren en belanghebbenden en wel speciaal de heeren *J. J. Vegelaar*, zoo voor zichzelven als in kwaliteit, van executeur in den boedel van wijlen *Jacobus Theodorus Reynst*, *Jac. Paulus Barends*, *P. Veeris*, *J. G. Wolphart*, *Aart de Jongh* en de cassier van het Waterloo fonds, allen woonachtig te Batavia op, om te compareren in persoon, of door een behoorlijk gemagtigden vertegenwoordigd, op maandag den 7den december 1829, des middags te 12 ure, in de gewone vergaderkamer van de regtbank alhier, ten einde bij de aanbieding en het doen der rekening des verkiezende, tegenwoordig te zijn.

C. J. LUZAC qq.
Leijden, *den 16den october 1828.*

—De boedelkamer te Samarang, roept elk een iegelijk op, die iets te vorderen heeft van, of verschuldigd is aan den boedel van wijlen de maleische vrouw *Iris*, daarvan aangifte of betaling te doen, binnen zes weken, gerekend van heden, ter secretarie van gedachte kamer.

De boedelkamer te Samarang.
Namens dezelve.
Samarang, *De Secretaris*,
den 22sten mei 1829. B. G. SARTORIUS.

—Degenen welke iets te vorderen hebben van, of verschuldigd zijn, aan de boedels van den kadet ter zee *H. W. Appel Hogenberg*, en den klerk van 's lands algemeen pakhuis alhier, *H. Jansz*, gelieven binnen den tijd van drie maanden, aangifte of betaling te doen, aan de weeskamer ter dezer plaatse.

Namens de weeskamer.
Soerabaija, *De secretaris*,
den 23sten mei 1829. ARRIENS.

—Alle degenen, welke iets te vorderen hebben, of wel verschuldigd zijn aan wijlen den tweeden luitenant *S. B. Sinia*, en den kadet sergeant *A. Jeauffret*, beide van de 18de afdeeling infanterie, worden verzocht, binnen vier weken, opgave of wel voldoening te doen, aan de ondergeteekende kommissarissen

J. E. W. ZEDLER, *1ste luitenant.*
T. MAIJER, *serg. maj. 18de afd.*
Weltevreden, *den 25sten mei 1829.*

POST-KANTOOR BATAVIA.

Wordt ter kennis van het publiek gebragt, dat op het postkantoor te Batavia paketten voor brieven geopend zijn, om te worden verzonden:

naar	schip	kapitein
Dordrecht,	*Ned. schip Louisa Princes der Nederlanden*,	P...
Antwerpen,	*dito schip Maria*,	Cobb.
Nederland,	*Eng. schip Borneo*,	Whichels.
Sinkapoer,	*dito schip Thomas Pearson*,	Janes.
Sinkapoer en Calcutta,	*dito brik Colonel Young*,	Heran.
Antwerpen,	*Fransche brik Adelaide*,	Putnam.

Batavia, *De postmeester*,
den 29sten mei 1829. P. A. BIK.

VERTREKKENDE PERSONEN.

De luit kolonel *Gey*, repatrieert; deszelfs gemagtigden zijn de heeren *J. Beer*, majoor *Rynbende* en kapitein *Hey*...

VERSCHILLENDE BEKENDMAKINGEN.

C. Swalue heeft den heer *F. Droop*, op zijn verzoek, als zijnen gemagtigden ontslagen, en den heer *J. van Crab*, in deszelfs plaats benoemd.

—Chez *J. J. Dodero* à Batavia, on peut se procurer toutes sortes d'arbres fruitiers, rare dans les colonies, particulierement le *figuier*, ainsi qui nombre d'animaux de Java (ou leurs peaux) et divers chevaux *Kabirie*.

—*G. Hager* renunciëert van de door mevrouw de weduwe *Wreede*, op hem gepasseerde generale procuratie.

—Een huis, te huur op Kramat, te bevragen bij
J. W. D. DE JONGH.

LIEFHEBBERIJ-TOONEEL
te Weltevrede
Onder de Zinspreuk:
UT DESINT VIRES TAMEN EST LAUDANDA VOLUNTAS.

3de Representatie van het 7de tooneeljaar.

Op woensdag den 3den junij 1829

DE VERSTROOIDEN

Kluchtig blijspel naar het Hoogduitsch
van *A. von Kotzebue.*
Vooraf gegaan door

DE REGTE WEG DE BESTE

van denzelfden Schrijver.
En gevolgd door

TENIERS

Historisch Blijspel met Zang, naar het Fransch van *J. N. Bouilly* en *J. Pain*

De deuren zullen niet voor *zes ure* geopend worden. Men zal te *half zeven ure precies* beginnen. Bij het verlaten der zaal, zal men zich van een contramerkje moeten voorzien.

Tot de afgave der bewijzen van toegang, *voor deze representatie*, zal worden gevaceerd, in het postkantoor te Weltevrede, op woensdag den 3den juni, zijnde de dag der Representatie, des voordemiddags van 8 tot namiddag te 2 ure.

Niemand zal worden toegelaten op Entree-billetten, op naam van den houder staande; zullende ten nadeele ... sten daarop worden gelet.

Batavia, Namens de Directie,
den 29sten mei 1829. F. BUTIN BIK, *Directeur.*

Te BATAVIA, TER LANDS-DRUKKERIJ.